

Meisjesbesnijdenissen tegengaan en de zorg rond zwangerschap en bevalling verbeteren. Dat zijn de belangrijkste doelen van Unite for Body Rights. Seksuologe Goedele Liekens bracht op verzoek van mede-initiatiefnemer Amref Flying Doctors een bezoek aan een projectregio in Ethiopië.

Voorlichting via tieners

Al sinds seksuologe Goedele Liekens vanaf het nieuwe millennium als ambassadeur aan de Verenigde Naties is verbonden, bezoekt ze regelmatig projecten in diverse ontwikkelingslanden. Inmiddels heeft ze, zoals Liekens het zelf omschrijft, 'een getraind oog' waarmee ze in staat is om de resultaten van een initiatief te beoordelen. Zoals ze ook afgelopen maart deed in de regio Afar in Ethiopië, waar ze Unite for Body Rights bezocht.

Het project is een initiatief van verschillende samenwerkende hulporganisaties met als doel vrouwelijke genitale verminking tegen te gaan en de zorg rond zwangerschap en geboorte te verbeteren. Met succes, want sinds de start in 2008 is het aantal meisjesbesnijdenissen in de projectregio's met 90 procent gedaald. Ook wil Unite for Body Rights meisjes stimuleren om verantwoorde keuzes te maken op het gebied van seks. Dit doen ze door de lokale bevolking voor te lichten en op te leiden zodat ze zelf alle informatie aan dorpsgenoten kunnen overbrengen. Het project is in 2008 gestart en wordt in totaal in negen landen in Afrika en Azië ingezet. Amref Flying Doctors is bij de implementatie in drie landen betrokken, waaronder Ethiopië. Hier zijn inmiddels 256 verpleegkundigen opgeleid en heeft het project ruim 81.000 jongeren en vrouwen bereikt.

Liekens bezocht onder meer een school waar tienermeisjes uit het dorp seksuele voorlichting gaven. "Mijn job dus eigenlijk. Het was fantastisch om te zien hoe ze dat met ontzettend veel bravoure deden en gewapend waren tegen kritiek. Want die meisjes wordt geregeld het vuur na aan de schenen gelegd, bijvoorbeeld door te zeggen dat dingen gebeuren volgens Gods wil. Voor die discussies hadden ze een duidelijk antwoord: 'God heeft er toch ook voor gezorgd dat we deze wetenschappelijke informatie tot onze beschikking hebben?'. Briljant."

Rollenspellen en vragenuurtjes

De tienermeiden uit de plaatselijke dorpen worden door, door Amref getrainde, peer-trainers opgeleid om op school seksuele voorlichting te geven. Dat gebeurt op verschillende manieren. Met behulp van toneelstukjes en rollenspellen of vragenuurtjes. "Je moet je voorstellen dat tijdens die lessen het hele dorp bij elkaar komt", spiegelt Liekens voor. "Ze hebben daar nog geen televisie, dus dit soort initiatieven is de enige manier om informatie over te brengen." De jonge meiden hebben een uitvoerende rol in het geheel, maar Amref betreft veel meer dorpsbewoners bij het project. "Het begint bij gesprekken met de dorpswijzen", legt Liekens uit. "Ze tonen wat de gevolgen van bijvoorbeeld meisjesbesnijdenis zijn, dat het niet in de Koran staat en uiteindelijk vragen ze om toestemming om elkaar te heropvoeden." Daarnaast worden de vrouwen uit het dorp die de besnijdenis uitvoeren, omgeschoold tot vroedvrouw of postnatale gezondheidszorgmedewerker. "Deze vrouwen raken anders hun aanzien en broodwinning kwijt", licht Liekens toe. "Door ze op te leiden krijgen ze niet alleen een

'Het is prachtig om te zien hoe kleine initiatieven een groot effect kunnen hebben'

nieuwe functie, ze zien tegelijkertijd het gevaar en de effecten van meisjesbesnijdenis. Bijvoorbeeld de problemen die tijdens een bevalling optreden als een vrouw heel zware littekens heeft of een fistel als gevolg van een besnijdenis."

Vrouwen hebben een sleutelfunctie binnen het project. "Meisjes en vrouwen zijn de opvoeders van toekomstige leiders van ontwikkelingslanden. Als zij weten wat belangrijk is in het leven, dan dragen zij dat ook over op hun kinderen. Hoe kun je vrouwenverminking bestrijden zonder dat meisjes gaan studeren? Zonder dat zij zich ontwikkelen en onafhankelijk worden? Zolang ze afhankelijk blijven van mannen los je dit soort problemen niet op. Ontwikkelingshulp moet je dus via vrouwen en meisjes geven, door ze op te leiden en voorlichting te geven. Veel microkredieten worden ook aan vrouwen verstrekt omdat zij veel efficiënter met geld omgaan dan mannen. Zij streven op kleine schaal een betere wereld na, voor henzelf en hun kinderen. Zo'n aanpak zorgt voor woman empowerment; het zet meisjes en vrouwen in hun kracht. Dat heeft ook tot het enorme succes van Unite for Body Rights geleid.' Belangrijk is wel dat het project niet zomaar stopt, aldus Liekens. "Dan kan alles wat is bereikt ineens weer omkeren. Daarbij moeten we naast de meisjes en vrouwen ook de mannen erbij gaan betrekken. En op dezelfde manier te werk gaan als we de afgelopen jaren hebben gedaan; via een soort stersysteem de boodschap verspreiden."

Kettingreactie

Liekens raakt niet uitgepraat over de successen van dit soort projecten. "Het is prachtig om te zien hoe kleine initiatieven een groot effect kunnen hebben. Neem de toiletten die Amref in een krottenwijkje heeft geplaatst. De gemeenschap moet

> ervoor zorgen dat de toiletten schoon blijven, onderhoud plegen en eens in de zoveel tijd de toiletten legen. De mensen legden samen geld bij elkaar en ineens zag je dat er bloemetjes geplant werden. De criminaliteit daalde en meer meisjes gingen naar school. Het effect van zo iets doodsimpels als een paar toiletten zorgt voor een enorme kettingreactie. Waar negatieve gebeurtenissen een enorm effect kunnen hebben op de mensheid – denk bijvoorbeeld aan 9/11 en hoe we sindsdien tegen onze medemens aankijken – zo ben ik ervan overtuigd dat een positieve gebeurtenis grote impact kan hebben.”

Een levensles die ze ook aan haar 17-jarige dochter Merel wilde meegeven, die ze afgelopen maart meenam naar het project Unite for Body Rights. Haar middelbareschooldiploma net op zak zag Liekens als het uitgelezen moment om haar dochter iets van de wereld te laten zien. En dan niet een luxetripje naar Miami of New York. “Het leek me goed om haar te laten kennismaken met het gebrek aan comfort. ‘Nee, hier

‘In gesprekken met de dorpswijzen worden de gevolgen van meisjesbesnijdenis getoond’

is geen wifi. Nee, ze hebben hier geen cola light’. Anderzijds wilde ik dat ze zag wat die meisjes daar meemaken. Ik ken de choquerende verhalen inmiddels, maar zeker voor Merel was het bloedstollend om te horen wat de meisjes vertelden. Ze was er daarna behoorlijk stil van. Even later kwamen mondesmaat de vragen. Ze heeft er na de reis veel over gesproken, ook met leeftijdgenoten. En ze heeft haar ervaringen gedeeld via Facebook en Twitter. Dan heb ik mijn doel, om hier bekendheid aan te geven, toch een beetje bereikt.” <

Zorg bij vrouwelijke genitale verminking

In de hele wereld zijn 135 miljoen meisjes en vrouwen besneden en daar komen jaarlijks zo'n drie miljoen besnijdenissen bij. De meeste meisjes zijn tussen de vier en twaalf jaar oud als ze worden besneden. Ook in Nederland en België komt vrouwelijke genitale verminking (VGV) met enige regelmaat voor. Volgens Expertisecentrum Gezondheidsverschillen Pharos worden jaarlijks zo'n veertig tot vijftig in Nederland woonachtige meisjes besneden. Verder wonen in Nederland naar schatting 29 duizend vrouwen die besneden zijn. Tachtig procent van deze vrouwen komt uit Somalië, Egypte, Ethiopië/Eritrea en de Koerdische auto-

nome regio in Irak. Fysieke problemen ontstaan bijvoorbeeld tijdens de menstruatie omdat het bloed niet goed weg kan, bij geslachtsgemeenschap en als een vrouw moet bevallen. Hersteloperaties lijken vooralsnog weinig effect te hebben, zeker als het gaat om de zwaarste verminking waarbij de clitoris en schaamlippen zijn weggesneden en dichtgenaaid. In westerse landen is VGV wettelijk verboden en dat geldt ook voor steeds meer Afrikaanse en Aziatische landen.

Bij VGV is het allereerst van belang om de fysieke gevolgen te behandelen, zeker in ontwikkelingslanden, aldus Goedele Liekens. “Traumaverwerking is in Afrika

nog lang niet aan de orde, het enige wat je kunt doen is luisteren en geloven wat iemand vertelt. Je hoort heel vaak dat slachtoffers hun verhaal niet kwijt kunnen en daarom maar zwijgen. Als het aan mij ligt, zouden er luisterhutten moeten komen. Speciale plekken waar de vrouwen naartoe kunnen komen om hun verhaal te vertellen. Het klinkt misschien een beetje flauw, maar dat zou een groot verschil kunnen maken. Tegelijkertijd is de grootste zorg in Afrika niet dat deze vrouwen zullen genieten van hun seksleven, maar dat ze overleven tijdens de bevalling. Dat is de schrijnende ongelijkheid tussen Noord en Zuid.”